

18. Alternators and Starters (Case AT.40028) Commission Decision 2016/C 137/06 [2016] OJ C 137.

19. Mushrooms (Case AT.39965) Commission Decision 2014/C 453/11 [2014] OJ C 453.

20. Memo, 'Antitrust: Commission welcomes General Court judgment upholding its decision against Intel' (published on the website: 12 June 2014) <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-416_en.htm> accessed 10 May 2016.

Academic Coordinator: Anakina T. M. – PhD, Associate Professor of the International Law Department of the Yaroslav Mudryi National Law University

I. В. Гречко¹

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ПОДОЛАННЯ НА ПРИКЛАДІ ІНШИХ КРАЇН

Євроінтеграція – це вибір України, спричинений однією з ключових вимог Революції гідності. У системі зовнішньополітичних орієнтирів вона посідає особливе місце. Для України – це перспектива модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок Європейського Союзу (далі: ЄС). Як невід’ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку [1].

Для реалізації євроінтеграційних прагнень необхідно чітко визначити дії з цього напрямку як у країні, так і за її межами, також необхідно глибоке розуміння всіх питань, що її стосуються. Це серйозні інституційні реформи, тому що ціла низка існуючих інститутів неадапована до поглибленої роботи в межах співробітництва з Європейським Союзом, і тим більше – до глибокої інтеграції, не кажучи про членство. Треба максимально гармонізувати законодавство, правила, регуляторні меха-

¹ Студентка 1 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

нізми з тими, які на сьогодні діють в Європейському Союзі. Тут постають питання стандартів, захисту прав інтелектуальної власності, захисту конкуренції (конкурентна політика), внутрішнього ринку (розвитку антидемпінгових механізмів). Тобто для кожного з таких напрямків стає нагальним поглиблене вивчення проблем, які нерозривно пов'язані з одночасними перспективами інноваційного розвитку національної економіки [2].

На даний момент, навіть за мінімальними вимогами до кандидатів на членство в ЄС, для України, де зберігається пострадянська політична та правова нестабільність, половина економіки перебуває «в тіні», не забезпечено законодавчих гарантій «недоторканності» для приватної власності, не сформовано повноцінних ринків землі, цінних паперів тощо, євроінтеграція є недосяжною. На Заході досить низько оцінюють демократичні та ринкові досягнення України, відводячи їй місце аутсайдера в провідних економічних та соціально-політичних рейтингах [3, с. 33].

Для того, щоб дізнатися думку населення з приводу української євроінтеграції було проведено експертне опитування «Європейська інтеграція та реформи Вишеградських країн: уроки для України». В рамках дослідження було опитано 17 експертів.

– Основними внутрішньополітичними перешкодами для європейської інтеграції України експерти називають низьку ефективність та інституційну неспроможність системи державного управління в Україні, відсутність координаційного забезпечення євроінтеграції, а також високий рівень корупції в українському суспільстві.

– Трійку зовнішньополітичних перешкод для євроінтеграції України очолює чинник всебічного впливу Росії: потужне лобі в ЄС, антиукраїнська інформаційна кампанія, вплив на політичне та експертне середовище ЄС. На другому місці – безпосередня військова агресія Росії проти України. Далі – чинники, пов'язані з позицією самого ЄС: неготовністю до розширення, слабкістю спільної зовнішньої політики і загальними кризовими тенденціями на теренах Євросоюзу.

– Допомога Євросоюзу потрібна Україні для проведення більшості ключових внутрішніх реформ. Найбільш нагальною є допомога ЄС для проведення реформи правоохоронної системи, державного управління, дерегуляції та стимулювання підприємництва, реформи судової системи та прокуратури, а також здійснення економічних перетворень і розвитку ринкової економіки.

– Найбільш ефективними механізмами допомоги Україні у проведенні реформ з боку ЄС експерти вважають залучення та підтримку експертного середовища для реалізації та оцінки реформ. Зокрема, експерти відмічають консультаційний супровід з боку представників держав-членів ЄС, які вже мають успішний досвід проведення змін, а також підтримку діяльності українських аналітичних і моніторингових організацій, які проводитимуть моніторинг і оцінку виконання реформ. Окрім цього, експерти вважають, що ефективними будуть програми фінансової та технічної допомоги Україні.

– Збільшенню громадської підтримки курсу на євроінтеграцію сприятиме в першу чергу запровадження безвізового режиму з ЄС, а також чітка підтримка України для опору агресії Російської Федерації.

– Країною, досвід євроінтеграції якої може бути найбільш корисним для України, більшість експертів вважають Польщу. Частина експертів вважає, що Україні варто також звернутися до досвіду Литви та Словаччини [4].

За роки незалежності за більшість прийнятих у світовій економічній практиці показників Україна посіла місце серед держав третього світу, хоча вона значно віддалена від них за найсуттєвішими соціальними критеріями, оскільки в період радянської урбанізації стала переважно індустріальною країною з високим рівнем інтелекту населення завдяки розвинутій системі освіти, науково-промислового потенціалу та міській інфраструктурі. Тут варто зауважити, що об'єктивні показники стану країни можуть суттєво змінюватися відповідно до відповідно до внутрішніх інтенцій її громадян. Тому важливе значення для розуміння подальшої геополітичної перспективи України мають соціально-політичні та економічні орієнтації населення, враховуючи ту обставину, що декларативно держава визначила європейський вектор розвитку, а найвпливовіші політичні та економічні еліти саме цей шлях обрали за взірць [5, с. 141].

Про проблеми української євроінтеграції та про шлях Польщі до ЄС розповів керівник Варшавської Польсько-української господарчої палати Яцек Пехота.

На його думку, першочергова проблема в Україні – це корупція. «Ця проблема існує в кожній країні, але ж не у таких масштабах. Недостатність боротьби влади із корупцією і низький рівень справедливості призводить до боязні польських бізнесменів вести торгові стосунки і справи

із Україною. Це є один із найбільших бар'єрів. Також постійно змінюється українське право, регуляція економічних стосунків. Це призводить до незрозумілості і непрозорості української правової системи для бізнесу. Із року в рік у Польщі впроваджувалися стандарти ЄС. Це відома нам дорога. На сьогодні підтримуємо із цими намаганнями Україну. Умови для ведення господарчої діяльності повинні покращуватися в українській державі.

Стосовно нашого досвіду боротьби з корупцією, то існує два основних способи боротьби. Перший – розрегулювання, який означає прийняття якнайменшої кількості законів, котрі діють тимчасово, або дають можливість брати хабарі. Має бути більше свободи господарству, більше свободи для реєстрації, отримання ділових паперів, усі регуляторні процедури повинні відбуватися прозоро. До цього ж методу входить і децентралізація влади, коли більше управлінських функцій передається із центру на місця. Тоді багато корупційних схем і «відкатів» зникають самі собою.

Другий спосіб – правовий – міцний антикорупційний апарат, прозорість майна влади. Від голови сільської ради і до президента усі повинні декларувати свої доходи на початку і в кінці року. Антикорупційний апарат повинен рівняти задекларовані доходи із реальними. Боротьба із корупцією повинна регулюватися чітко і прозоро. Звичайно, для усього цього потрібен час.

В Україні є проблема у розділенні країни. Польща мала чіткий пріоритет, який об'єднав усіх. Україні бракує такої свідомості. Варто пам'ятати, що шлях до ЄС буде нелегким, він не буде устеленим трояндами. Потрібно працювати, а не лише чекати на підтримку. Польщі угода із ЄС не одразу принесла користь. Ми працювали над цим 12 років. Не сама угода дала результат, а наша тяжка праця. Ми стартували із того самого рівня, що і Україна по прийняттю незалежності, а зараз дохід на одну особу в Польщі утричі вищий, ніж на Україні. На вас чекає дорога важких реформ, але я переконаний, що це добра дорога, і підтвердженням цього слугує польський приклад.

Як экс-міністр сільського господарства, можу сказати, що дорога до ЄС болісна, але ефективна. Свого часу нам довелося змінювати усю структуру сільського господарства. Багато людей втрачали робочі місця. Але так мало бути. Політика ЄС змушує видаляти неефективні структури, непідготовлені до нових умов гри, які обтяжують бюджет країни і сільського господарства» [6].

Як усім відомо, Україна має значний потенціал для розвитку транс-кордонного співробітництва як одного з напрямків реалізації євроінтеграційних прагнень, що пояснюється унікальним геополітичним положенням країни, Україна має значний історичний досвід співпраці із країнами, що мають спільні з нами кордони.

У зв'язку із розширенням кордонів Європейського Союзу поглиблення співробітництва, у тому числі і транскордонного, іноді розглядають як процес прагнення ЄС забезпечити собі максимальний «простір для маневру» та убезпечитися від зайвих обіцянок. Причому відсутність будь-яких конкретних гарантій щодо надання преференцій нашій державі розглядається як недружня поведінка з боку європейських партнерів. Однак, слід розуміти, що у сучасних умовах поглиблення інтеграційних тенденцій будь-яка країна не уникає впливу зазначених процесів. Прикордонні регіони України є найбільш вразливими до змін. Відтак транс-кордонна співпраця потребує максимального оновлення і трансформації, щоб адаптуватися до нових умов [7, с. 112].

Однією з проблем є відсутність спроможності взяти на себе в повному обсязі зобов'язання, пов'язані з членством у ЄС.

Посол Європейського Союзу в Україні Жозе Мануель Пінту Тейшейра вважає, що ще не можна говорити про вступ до ЄС: «Зараз Україна не відповідає тому, що ми вважаємо мінімальними умовами для обговорення питання членства» [8].

Серед колишніх комуністичних країн Словаччина є прикладом країни, чий досвід може бути особливо цікавим для України. Після падіння комуністичного режиму у Словаччині сталися такі зміни: реформа державного управління, яка є, безперечно, історією успіху; реформа судової системи, яка частіше сприймається як поразка; антикорупційна політика, яка розглядалася як комбінація перемог та поразок, вирішення проблем подолання спадщини тоталітарного режиму.

Всі ці теми та проблеми зараз є предметами жвавого публічного обговорення в Україні з реальними наслідками у практичній царині політики [9, с. 8].

В Угорщині, наприклад, з метою виконання взятих перед ЄС зобов'язань було розроблено дві програми:

- 1) Програма гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС.
- 2) Широкомасштабна національна програма інтеграції [10].

Гармонізація законодавства є важливим процесом, що поступово протікає у різних державах Європи. Сидоренко О. О. у своїй роботі простежила особливості зближення законодавства на прикладі процесуальних норм: «Амстердамським договором, що вступив в силу 01.05.1999 р., покладено початок широкій розробці та обговоренню пропозицій щодо створення схожих, удосконалених, але в той же час спрощених національних процесуальних норм. Ставиться навіть питання про формування міжнародного процесуального права. Процес кодифікації норм процесуального права держав – членів ЄС стикається на шляху реформування з певними перешкодами: форми здійснення правосуддя в кожній країні мають особливості, свої національні традиції, що для громадян інших країн становить значні труднощі. У цьому криється також необхідність зближення національних правових систем, у тому числі тих, що належать до різних сімей права» [11, с. 6–7].

Використовуючи інтеграційний досвід іноземних країн, необхідно звернути увагу на наступному принциповому положенні: для здійснення плану дій «Україна – ЄС» доцільно розробити спеціальну політичну програму уряду. Ця програма повинна бути введена у загальну політичну програму уряду і не діяти паралельно або поряд з урядовою програмою. Всі проблеми можуть бути вирішені при рішучих та цілеспрямованих діях як влади так і народу.

Література:

1. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до документа: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350
2. Сисюк Л. П., Бородій Л. Ю. Проблеми євроінтеграції України / [Електронний ресурс] // Режим доступу до документа: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=22919>
3. Головаха Є. Терни на шляху євроінтеграції українського суспільства // Вісник НАН України, 2008, № 10. – с. 33.
4. Круглий стіл «Європейська інтеграція Вишеградських країн: досвід реформ та уроки для України». / [Електронний ресурс] // Режим доступу до документа: <http://ukrpohliad.org/analytics/evropejs-ka-integratsiya-vy-shegrads-ky-h-krayin-dosvid-reform-ta-uroky-dlya-ukrayiny.html>

5. Головаха Є., Горбачик А., Паніна Н. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006. – с. 141.

6. Боротьба з корупцією і Євроінтеграція: досвід Польщі. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до документа: <http://4-vlada.org/ua/international/365-боротьба-з-корупцією-і-євроінтеграція-досвід-польщі.html>

7. Семків В. Розвиток транскордонного співробітництва в контексті євроінтеграції України / [Електронний ресурс] – Режим доступу до документа: <http://nato.pu.if.ua/journal/2009/2009-26.pdf>

8. [Електронний ресурс] // http://zik.ua/news/2011/02/10/ukraina_ne_vidprovaiae_umovam_yes_posol_271715

9. Шлях до ЄС Вишеградських країн: уроки для України. – с. 8.

10. Трансформація економіки угорщини в процесі інтеграції до європейського простору: досвід для України. Регіональний філіал НІСД в м. Ужгороді, вик. Крижевський А. М. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до сайта: <http://old.niss.gov.ua/monitor/may/009.htm>

11. Сидоренко О. О. Процесуальні норми права в різних правових сім'ях (на прикладі континентальної та англосаксонської правових сімей). – с. 6–7.

Науковий керівник: канд. юрид. наук, асистент кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого О. О. Сидоренко

Д. В. Давиденко¹

ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ ЯК ДЖЕРЕЛО УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА

У вітчизняній правовій системі чільне місце в ієрархії джерел права займає закон. До останнього часу судовий прецедент не визнавався джерелом українського права.

На відміну від країн англо-американського права, де судовий прецедент традиційно відіграє першорядну роль – він основне джерело права, в країнах Європейського континенту, в тому числі в Україні, спостерігається рух до визнання судового прецеденту в ролі субсидіарного джерела права.

¹ Студентка 1 курсу факультету підготовки кадрів для пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.